

Katarzyna Lemek¹

TROSKA O KATECHEZĘ PIERWSZEGO METROPOLITY SZCZECIŃSKO-KAMIENSKIEGO ABP. MARIANA PRZYKUCKIEGO

Streszczenie

Opracowanie przybliży siedem lat posługi pasterskiej abp. Mariana Przykuckiego jako czas licznych przedsięwzięć katechetycznych. Metropolita zabiegał o właściwe miejsce lekcji religii w szkole, troszczył się o współpracę środowisk katechetycznych, rozwijał szkolnictwo katolickie. Poprzez reorganizację organów kurialnych i utworzenie Wydziału Wychowania Katolickiego dążył do tego, aby posługa katechetyczna była realizowana na jak najwyższym poziomie dla dobra Ludu Bożego nad Odrą i Bałtykiem.

Słowa kluczowe: katecheza, lekcja religii, metropolia szczecińsko-kamińska

Abstract

THE COMMITMENT TO CATECHESIS BY THE FIRST METROPOLITAN ARCHBISHOP OF SZCZECIN-KAMIEN (KAMIEŃ) ARCHDIOCESE MARIAN PRZYKUCKI

The seven years of ministerial service of Archbishop Marian Przykucki marked a period of abounding catechetical ventures. The Metropolitan Archbishop strived to ensure a proper venue for religious education at school and partnership of catechetical environments, as well as was committed to the development of Catholic education. He attempted to ensure the

¹ Dr Katarzyna Lemek, adiunkt w Instytucie Nauk Teologicznych Uniwersytetu Szczecińskiego; ORCID: 0000-0003-1474-4820. Adres do korespondencji: 71-606 Szczecin, ul. Sławomira 13/14 m. 29, e-mail: katarzyna.lemek@usz.edu.pl.

highest level of catechetical service by means of the reorganisation of curias and the creation of The Faculty of Catholic Education for the good of the People of God upon the Oder and the Baltic Sea.

Keywords: catechesis, a lesson of religion, Metropolitan Archbishop of Szczecin-Kamien (Kamień) Archdiocese

Wstęp

Za katechezę jako „jedno z najważniejszych zadań posługi duszpasterskiej Kościoła odpowiedzialna jest cała wspólnota chrześcijańska”². Jednak poszczególni członkowie wspólnoty „mają zróżnicowane obowiązki wypływające z powołania każdego z nich”³. Dokumenty Kościoła podkreślają szczególną odpowiedzialność za katechezę biskupów, którzy „są zwiastunami wiary prowadzącymi nowych uczniów do Chrystusa i autentycznymi, czyli upoważnionymi przez Chrystusa nauczycielami, którzy powierzonemu sobie ludowi głoszą prawdy wiary”⁴. Szczególne miejsce wśród ich rozlicznych obowiązków zajmuje głoszenia Ewangelii⁵. Jan Paweł II nazywa biskupów „pierwszymi katechetami w swojej diecezji, przypominając, że troska o rozwój żywej i owocnej katechezy nie może ustępować żadnej innej trosce, jakakolwiek by ona była”⁶.

W (archi)diecezji szczecińsko-kamińskiej kolejni biskupi pełnili posługę „pierwszych katechetów”⁷ wobec powierzonych im diecezjan. Można wskazać charakterystyczne cechy i odmienne rozłożenie akcentów w odniesieniu do katechezy każdego z nich. Celem niniejszego artykułu jest próba charakterystyki działań katechetycznych⁸

2 Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium Ogólne o Katechizacji* (Poznań: Pallottinum, 1997), nr 219 (dalej DOK).

3 Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae” do biskupów, kapłanów, wiernych całego Kościoła katolickiego* (Rzym, 1979), nr 16 (dalej CT).

4 Sobór Watykański II, „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”, nr 25, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski* (Poznań: Pallottinum, 2002), 127–129.

5 Sobór Watykański II, „Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele «Christus Dominus»”, nr 12, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski* (Poznań: Pallottinum, 2002), 240–241.

6 CT, nr 63.

7 CT, nr 63.

8 Sprecyzowania wymaga termin „działania katechetyczne”, ponieważ pod tym pojęciem kryje się złożona natura i bogaty zakres podejmowanych czynności, których nie można opisać w jednym artykule. Dlatego uwagę skupiono na katechezie dzieci i młodzieży, realizowanej w trzech środowiskach wychowawczych: rodzinie, parafii i szkole. W związku z powrotem lekcji religii do szkół rozgorzała w Polsce dyskusja, czy w szkole jest realizowana katecheza spełniająca trzy funkcje: nauczania, wychowania, wtajemniczenia. Dyrektorium rzymskie wyróżnia własny charakter lekcji religii w szkole, podkreślając, że relacja między nauczaniem religii w placówkach oświatowych i katechezą jest „zróżnicowana i komplementarna” (DOK, nr 73). Kościół w Polsce, odnosząc się do krajowych uwarunkowań i tradycji, w 2001 roku wypracował kompromisowe rozwiązanie, traktując szkolne nauczanie religii jako „część katechezy, jej specyficzną formę”. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (Kraków: WAM, 2001), nr 82. W artykule terminy „katecheza” i „lekcja religii” są używane zgodnie z ich rozumieniem w dokumentach Kościoła w Polsce.

podejmowanych podczas posługi pierwszego metropolity szczecińsko-kamieńskiego⁹ abp. Mariana Przykuckiego¹⁰. Przypadająca w 2019 roku dziesiąta rocznica śmierci arcybiskupa oraz w 2020 roku trzydziesta rocznica powrotu nauczania religii do polskiej szkoły stanowią okazję do podjęcia refleksji nad siedmioletnim etapem posługi katechetycznej w diecezji w celu wyciągnięcia wniosków do dalszej pracy. Problematyka historii katechezy na tym terenie była poruszana w kilku opracowaniach¹¹, jednak dotyczyła okresów wcześniejszych. Poniższy artykuł wpisuje się w próby zbadania i utrwalenia pracy rodziców i katechetów w przekazanie młodemu pokoleniu prawdy Ewangelii. Aby stworzyć pełen obraz przemian, jakie dokonały się w rozumieniu i sposobach realizacji posługi katechetycznej oraz recepcji wskazań Kościoła powszechnego odnośnie do tej „podstawowej działalności ewangelizacyjnej”¹² w diecezji szczecińsko-kamieńskiej, warto podjąć kolejne badania poświęcone ostatniemu dwudziestoleciu, czyli okresowi posługi abp. Zygmunta Kamińskiego i abp. Andrzeja Dzięgi.

1. Współpraca środowisk wychowawczych

Celem katechezy jest „doprowadzenie kogoś nie tylko do spotkania z Jezusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębokiej z Nim zażyłości”¹³. Aby osiągnąć tak rozumiany cel, potrzebna jest współpraca rodziny, parafii i szkoły, o czym wielokrotnie przypominał abp M. Przykucki¹⁴. Po powrocie lekcji religii do placówek oświatowych rodzice zbyt szybko przerzucili swoje kompetencje wychowawcze na szkołę, także w dziedzi-

9 25.03.1992 roku Jan Paweł II bullą papieską *Totus Tuus Poloniae populus* ustanowił nową strukturę organizacyjną Kościoła katolickiego w Polsce. Powołał do istnienia 8 nowych metropolii, w tym metropolię szczecińsko-kamieńską, w skład której, obok diecezji szczecińsko-kamieńskiej, weszły diecezje koszalińsko-kołobrzeska i zielonogórsko-gorzowska. Pierwszym metropolitą został dotychczasowy biskup chełmiński Marian Przykucki.

10 Marian Przykucki urodził się 27.01.1924 roku w Skokach k. Wągrowca, urząd metropolity szczecińsko-kamieńskiego piastował od 25.03.1992 roku do 1.05.1999 roku. Zmarł 16.10.2009 roku w Szczecinie. Marian Przykucki, *Beati Pacifici. Homilie, listy, wspomnienia pierwszego metropolity szczecińsko-kamieńskiego* (Szczecin: Wydawnictwo Dokument, 2006), 13–15.

11 Krzysztof Kowalczyk, *W walce o rząd dusz. Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956* (Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2003); Krzysztof Kowalczyk, „Nauczanie religii w szkołach na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956”, *Przegląd Zachodniopomorski* 3 (2003): 71–103. Zbigniew Stanuch, „Nauczanie religii w punktach katechetycznych województwa szczecińskiego w świetle materiałów archiwalnych Archiwum Państwowego w Szczecinie (1961–1970)”, *Przegląd Zachodniopomorski* 3 (2007): 51–67; Zbigniew Stanuch, *Walka o religię. Katechizacja szkolna i pozaszkolna na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1961* (Szczecin: Instytut Pamięci Narodowej, 2014); Katarzyna Lemek, „Posługa katechetyczna w kontekście budowania Kościoła diecezjalnego w okresie posługi duszpasterskiej bp. Jerzego Stroby”, w: *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*, t. 3: 1972–1978, red. Michał Siedziako, Zbigniew Stanuch, Grzegorz Wejman (Szczecin: Instytut Pamięci Narodowej, 2018), 381–396.

12 DOK, nr 218.

13 CT, nr 5.

14 Marian Przykucki, „Zachęta arcypasterza na nowy rok szkolny 1994/1995”, *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* (dalej *Prezbiterium*) 7–8 (1994): 211.

nie formacji religijnej¹⁵. Arcybiskup nauczał, „że życie człowieka zaczyna się, ale się nie kończy; tu na ziemi jest wielkim i bardzo trudnym egzaminem przed wiecznością. Jest egzaminem przede wszystkim z miłości, nie z jej porywów, ale z systematycznej pracy dla bliźnich, dobrze przygotowanej, popartej kształtowaniem charakteru i wiedzą o służbie rodzinie, społeczeństwu, narodowi, Kościołowi, a wreszcie ludzkości”¹⁶. Zadaniem rodziców, kapłanów i wychowawców jest pomoc młodemu człowiekowi w przygotowaniu się do tego trudnego zadania. Metropolita przypominał o potrzebie podjęcia współpracy przez środowiska wychowawcze szczególnie w przygotowaniu do przyjęcia sakramentów. Winno odbywać się ono na trzech płaszczyznach: katechezy szkolnej, formacji duszpasterskiej w parafii zamieszkania, katechezy dorosłych i wychowania rodzinnego. Dopiero wszystkie trzy formy zintegrowane mogą przynieść efekty¹⁷.

1.1. Rodzina¹⁸

„Bezpośrednimi wychowawcami w stosunku do swoich dzieci pozostają zawsze na pierwszym miejscu rodzice”¹⁹. Przekazując życie, stają się przed Bogiem odpowiedzialni za potomstwo, jakim obdarzył ich Stwórca. Udział rodziców w procesie religijnego wychowania dziecka jest niczym innym jak nieustannym podejmowaniem zadań wynikających z przyrzeczeń złożonych przy zawieraniu sakramentu małżeństwa i wyrażonych podczas chrztu dziecka²⁰.

Arcybiskup wyjaśniał rodzicom, że są odpowiedzialni za wiarę swoją i kształtowanie wiary swoich dzieci. Przypominał, że „jest wielkim i niewybaczalnym błędem, jeśli ojciec czy matka sądzą, że dziecko przystępujące do Pierwszej Komunii Świętej czy kończące klasę ósmą szkoły podstawowej zdobyło już wystarczającą wiedzę religijną”²¹. Przeciwstawiał się praktykom posyłania dzieci samych do kościoła na niedzielną Eucharystię, kiedy rodzice zostają w domu. W liście do rodziców nauczał, że „lekcje religii,

15 Kazimierz Misiaszek, „Katecheza parafialna – rzeczywistość i oczekiwania”, w: *Komunikacja wiary w trzecim tysiącleciu*, red. Stanisław Dziekoński (Olecko: Wydawnictwo Wszechnicy Mazurskiej, 2000), 66.

16 Marian Przykucki, „List do społeczności Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. M.M. Kolbego w Szczecinie”, *Prezbiterium* 9–10 (1992): 264–265.

17 Archiwum Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej (dalej AKSK), Wydział Wychowania Katolickiego (dalej WWK), *Pro memoria katechetyczne z dnia 7.02.1997*, nr 7.

18 Okres sprawowania posługi w diecezji szczecińsko-kamieńskiej przez abp. M. Przykuckiego to czas przypadający bezpośrednio po powrocie nauczania religii do placówek oświatowych oraz poszukiwania optymalnego połączenia między lekcją religii w szkole a katechezą parafialną. W związku z tym w nauczaniu arcybiskupa więcej miejsca poświęcono szkole i parafii niż rodzinie. Co nie oznacza, że troska abp. M. Przykuckiego o podstawowe środowisko przekazu wiary była mniejsza. Takie rozłożenie akcentów wynikało z nowej sytuacji, w której znalazł się Kościół w Polsce.

19 Jan Paweł II, „List apostolski do rodzin, «Gratissimam Sanam» z okazji roku rodziny”, w: *Służyć wzrastaniu w prawdzie i miłości. Wybór dokumentów Kościoła na temat szkoły katolickiej i wychowania*, red. Janusz Poniewierski (Kraków: Wydawnictwo AA, 2009), nr 16.

20 Adam Skreczko, „Rola świadectwa wiary rodziców w przygotowaniu dzieci do I Komunii i spowiedzi świętej”, w: *Eucharystia – pokuta i pojednanie w katechezie. Problemy i wyzwania*, red. J. Stala (Kielce: Wydawnictwo Jedność, 2007), 105.

21 Przykucki, „Zachęta arcypasterza na nowy rok szkolny 1994/1995”, 211.

z których korzystać będą wasze dzieci, powinny iść w parze z praktykami religijnymi. (...) Nie wystarczy zachęcać dzieci, by szły na Mszę Świętą, trzeba byście i wy sami, Drodzy Rodzice, uczestniczyli we Mszy Świętej niedzielnej, przystępując często do Stołu Pańskiego”²². Katechetów i księży zachęcał do większej gorliwości w organizowaniu spotkań z rodzicami, by podkreślać ich odpowiedzialność za kształt wychowania oraz pomagać w odbudowie katechezy rodzinnej²³.

1.2. Parafia

Wspólnota parafialna jako zajmująca szczególne miejsce powinna pozostawać krzewicielką i inspiratorką katechezy²⁴. W dyrektorium można przeczytać, że jest ona „zwykłym środowiskiem, w którym rodzi się i wzrasta wiara, jest też znaczącym miejscem, w którym formuje się i żyje wspólnota chrześcijańska”²⁵. Niejednokrotnie człowiek przestał widzieć parafię jako wspólnotę, ale raczej postrzega ją jako instytucję, gdzie czasem trzeba coś załatwić. Wierzący nie odnajduje w niej zadań dla siebie, nie czuje się odpowiedzialny za to, co się w niej dzieje²⁶. Szansą na odnalezienie własnego miejsca w parafii mogą być istniejące w niej grupy. Wizja Kościoła jako wspólnoty jest charakterystyczna dla dokumentów Soboru Watykańskiego II²⁷.

Zauważał to w swoim nauczaniu abp M. Przykucki, zwracając uwagę na fakt, że powrót religii do szkół rozluźnił związek dzieci i młodzieży z rodzinną parafią. Przyczyn takiego stanu rzeczy doszukiwał się w tym, że dzieciom i młodzieży uczęszczającej na lekcje religii wydaje się, że w ten sposób już spełnili całkowicie swój obowiązek religijny. Rodzice poczuli się całkowicie zwolnieni z troski o religijne wychowanie, zlecając wszystko szkole oraz parafii, w której – jak zauważał metropolita – brakowało wystarczająco atrakcyjnego duszpasterstwa²⁸. Podał propozycję środków zaradczych, zalecił rozbudowanie kontaktów między katechetami różnych szkół, prowadzenie katechezy przygotowującej do sakramentów w rodzinnej parafii, dobrą organizację i ukształtowanie Mszy Świętych niedzielnych dla dzieci i osobnej dla młodzieży, prowadzenie godzin duszpasterskich²⁹ oraz ożywienie ruchów młodzieżowych³⁰. Szczególny nacisk w kolejnych wydawanych zaleceniach dotyczył katechezy przygotowującej do sakramentów.

22 Przykucki, „Zachęta arcybiskupa na nowy rok szkolny 1994/1995”, 211.

23 Marian Przykucki, „Rozporządzenie o trosce duszpasterskiej nad dziećmi i młodzieżą w roku szkolnym 1993/1994”, *Prezbiterium* 7–8 (1993): 208.

24 CT, nr 67.

25 DOK, nr 257.

26 Janina Słomińska, „Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych”, w: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*, red. Roman Murawski (Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie, 1989), 64.

27 Sobór Watykański II, „Konstytucja dogmatyczna o Kościele”, nr 1, 4, 8.

28 Przykucki, „Rozporządzenie o trosce duszpasterskiej nad dziećmi i młodzieżą w roku szkolnym 1993/1994”, 207.

29 Godziny duszpasterskie winny być organizowane zwłaszcza dla młodzieży, która ma w szkole jedną godzinę religii oraz dla młodzieży dojeżdżającej do szkół.

30 Przykucki, „Rozporządzenie o trosce duszpasterskiej nad dziećmi i młodzieżą w roku szkolnym 1993/1994”, 207.

Biskup przypomniał o rozgraniczeniu między katechezą sakramentalną, prowadzoną w parafii, a nauką religii w szkołach³¹. Istotnym momentem katechizacji jest bezpośrednie przygotowanie do przyjęcia sakramentów, które mogą być owocnie przeżywane we wspólnocie parafialnej, która sprawuje liturgię. To, czego uczeń dowiaduje się w szkole na lekcjach religii od strony teoretycznej, znajduje praktyczne odniesienie dopiero w kościele parafialnym.

Ożywienie duszpasterstwa młodzieży wprowadziło przedsięwzięcia, które wpisały się w stały kalendarz pastoralny diecezji: dni młodych, pielgrzymka młodzieży maturalnej i ich wychowawców na Jasną Górę, rekolekcje grup młodzieżowych czy udział w Świątowych Dniach Młodzieży³². Niedziela Palmowa w całym Kościele jest świętem młodych, dlatego zaczęto zapraszać tego dnia młodzież z całej archidiecezji do Szczecina, gdzie uczestniczyli pod przewodnictwem arcybiskupa w procesji z palmami do katedry oraz spotkaniach modlitewno-ewangelizacyjnych³³.

Abp M. Przykucki dostrzegał siłę ewangelizacji tkwiącą w grupach i ruchach kościelnych³⁴. Odwoływał się do nauczania Jana Pawła II, przypominając, „że praca w grupach czy różnorodnych ruchach jest Kościołowi dzisiejszemu bardzo potrzebna”³⁵. Na terenie diecezji działały m.in.: Eucharystyczny Ruch Młodych, Ruch Światło-Życie, Odnowa w Duchu Świętym, Akcja Katolicka³⁶ i grupy modlitewne. Metropolita apelował o rozwój duszpasterstwa powołaniowego³⁷ i liturgicznej służby ołtarza, pisząc, że „dusza-

31 „Przygotowanie przedsakramentalne odbywa się w parafii zamieszkania kandydata, stąd katecheci szkolni powinni we wrześniu dać odpowiednim grupom listy polecające na katechezę sakramentalną do macierzystych parafii, gdzie zorganizowana będzie coroczna katecheza w grupach niezbyt wielkich. Przed dopuszczeniem do sakramentu należy żądać raz jeszcze od katechetów szkolnych potwierdzenia, że kandydat nadal uczestniczy w katechezie szkolnej”. AKSK, WWK, *Pro memoria z dnia 28.04.1993*, nr 10; AKSK, WWK, *Pro memoria dotyczące katechizacji z dnia 30.04.1994*, nr 10; AKSK, WWK, *Pro memoria na temat katechizacji z 7.05.1996*, nr 13.

32 Andrzej Offmański, „W posłudze ludowi Pomorza Zachodniego”, *Zeszyty Katechetyczne* 6, 6 (1997): 38.

33 Pierwszy Dzień Młodych zainicjowany przez abp. M. Przykuckiego odbył się w dniach 3–4.04.1993 roku. Uczestniczyło w nim 2,3 tys. osób. Chciano podnieść rangę tego wydarzenia przez powszechny udział młodzieży w rozbudowanym programie tego dnia. W sobotę młodzi w grupach spotykali się w kościołach szczecińskich, a następnie w Arcybiskupim Wyższym Seminarium Duchownym. W niedzielę była procesja do katedry i uroczysta Msza Święta. Starano się wydłużyć świętowanie tego dnia przez katechezy przygotowujące do tego wydarzenia realizowane w parafiach i szkołach przed przyjazdem do Szczecina. AKSK, WWK, *Pro memoria z dnia 3.02.1998*, nr 62.

34 Na konferencji z kapłanami, rysując plan pracy, stwierdził, że „będziemy ewangelizować przez pracę w grupach i ruchach”. Marian Przykucki, „W dniu dwudziestolecia diecezji – duszpasterski program na jutro”, *Prezbiterium* 11–12 (1992): 352. Nową ewangelizację rozumiał jako nową gorliwość, nową metodę w wypełnianiu mandatu Chrystusa. Marian Przykucki, „Świadczyć o prawdzie. Rozpoczęcie nowego roku szkolnego w bazylice archikatedralnej w dniu 31.08. 1993”, *Głos Katechety* 16, 4 (1993): 1.

35 Przykucki, „W dniu dwudziestolecia diecezji – duszpasterski program na jutro”, 352.

36 AKSK, WWK, *Sprawozdanie Ad limina 1992–1996*. Akcja Katolicka została powołana do istnienia na terenie diecezji dekretem z 15.06.1995 roku. Statut zatwierdzony przez abp. M. Przykuckiego określał strukturę organizacyjną oraz prawa i obowiązki członków; Marian Przykucki, „Dekret powołujący Akcję Katolicką”, *Prezbiterium* 7–8 (1995): 266–267.

37 Arcybiskupie Wyższe Seminarium Duchowne organizowało rekolekcje powołaniowe dla młodzieży szkół ponadpodstawowych. Zalecano, by w dekanatach zorganizować dzień powołaniowy z udziałem ministrantów

sterstwo ministrantów jest bardzo ważne, bo jak statystyki pokazują, właśnie najwięcej powołań jest z ministrantów”³⁸. Dla budowania wspólnoty służby liturgicznej i zachęcenia chłopców do zasilenia jej szeregów zorganizowano w dniach 22–24 maja 1998 roku I Archidiecejalny Turniej Piłki Nożnej. Poprzez duszpasterstwo ministrantów starano się dotrzeć do ich rodziców, zapraszając na wspólne spotkania, m.in. modlitewne w pierwsze czwartki miesiąca w intencji powołań³⁹. 27 września 1993 roku dla koordynowania działań wszystkich grup została powołana Rada Ruchów Katolickich w archidiecezji⁴⁰.

1.3. Szkoła

Przemiany społeczno-polityczne, jakie dokonały się po 1989 roku, umożliwiły po trzydziestu latach powrót lekcji religii do szkół. Polska szkoła zyskała możliwość kompletnego kształcenia ucznia bez pomijania sfery duchowej podopiecznych. Jan Paweł II w adhortacji o katechizacji zapisał, że „szkoła stwarza katechezie możliwości nie do pogardzenia”⁴¹, a w 1991 roku, zwracając się do nauczycieli i katechetów, nauczał, że lekcje religii w szkole to dar i zadanie⁴².

Abp M. Przykucki podjął szereg inicjatyw, aby objąć nauczaniem religii dzieci i młodzież w szkole oraz zapewnić realizację pozostałych celów katechezy przy parafii. Miesiąc po ingresie, 12 maja 1992 roku, ogłosił instrukcję dotyczącą katechizacji na terenie archidiecezji. Pisał: „w poczuciu odpowiedzialności za misję zleconą całemu Kościołowi przez Chrystusa Pana (...) zachęcam cały Kościół szczecińsko-kamieński do wielkiej troski o sumienne wypełnianie posługi katechetycznej w szkołach i parafiach całej archidiecezji”⁴³. Metropolita zabiegał, aby lekcje religii odbywały się w wymiarze dwóch godzin tygodniowo, co było trudne z powodu braku wystarczającej liczby kadry katechizującej i trudności lokalowych szkoły. Jeżeli zrealizowanie dwugodzinnej katechezy było niemożliwe, proboszcz powinien wystąpić do 31 maja z prośbą do kurii o zezwolenie na jedną godzinę religii w niektórych klasach⁴⁴.

i lektorów. W parafiach należało urządzić nabożeństwa powołaniowe, przeprowadzić katechezy dla dzieci i młodzieży o tej tematyce, Zachęcano, by organizować dni skupienia w Diecezjalnym Domu Rekolekcyjnym św. Józefa w Szczecinie. WWK, „Pro memoria z dnia 3.02.1998”, *Prezbiterium* 1–2 (1998): 63.

38 Przykucki, „W dniu 20-lecia diecezji duszpasterski program na jutro”, 352.

39 WWK, *Pro memoria z dnia 3.02.1998*, nr 63.

40 Grzegorz Wejman, „Kalendarium (archi)diecezji szczecińsko-kamieńskiej (1972–2005)”, w: *Kalendarium Kościoła na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej ze szczególnym uwzględnieniem lat 1945–2005*, red. Grzegorz Wejman (Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2007), 423.

41 CT, nr 69.

42 Jan Paweł II, „Przemówienie na nauczycieli, katechetów i uczniów. Włocławek 6.06.1991”, w: Jan Paweł II, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa, cz. 1: Polska*, red. Paweł Ptasznik (Kraków: Wydawnictwo M, 2008), 523.

43 Marian Przykucki, „Instrukcja abp. metropolity szczecińsko-kamieńskiego dotycząca katechizacji na terenie archidiecezji z dnia 12.05.1992”, *Prezbiterium* 4–6 (1992): 176–177.

44 AKSK, WWK, *Pro memoria z dnia 28.04.1993*, nr 5. Arcybiskup wydał również dekret dotyczący katechizacji prowadzonej przez księży. Przypomniał w nim, że „posługa katechetyczna jest realizacją Chrystusowego nakazu ewangelizacji, a zarazem stanowi jedną z form działalności duszpasterskiej, do jakiej z racji święceń jesteśmy

Religia powróciła do szkół w momencie, kiedy rozpoczęły się reformy polskiej edukacji, która przez ponad czterdzieści lat stała się narzędziem indoktrynacji młodego pokolenia w duchu socjalistycznym. Rozpoczęto proces przywracania podmiotowości uczniom i nauczycielom. W dokumentach Kościoła zwraca się uwagę na potrzebę świadectwa własnego życia w pracy nauczyciela. „Im bardziej wychowawca będzie żył wzorem człowieka ukazany jako ideał, tym bardziej ideał ten będzie przekonujący i przyswajalny⁴⁵. Abp M. Przykucki apelował do nauczycieli o dawanie dobrego przykładu wychowankom, „punktem odniesienia w procesie wychowania nade wszystko jest osobisty przykład wychowawcy, jego codzienna zaobserwowana przez uczniów postawa życiowa”⁴⁶. W okresie pasterskiej posługi metropolity wzrosła liczba osób uczęszczających na lekcje religii. Największy przyrost nastąpił wśród młodzieży, na przestrzeni sześciu lat o 9%.

Tabela 1. Procent osób objętych katechizacją⁴⁷

Rok szkolny	przedszkola	szkoły podstawowe	szkoły maturalne	szkoły zawodowe
1992/1993	97%	95%	85%	86%
1998/1999	97,9%	97,5%	94,1%	95%

Cechą charakterystyczną posługi abp. M. Przykuckiego jest powrót do pięknej tradycji prowadzenia przez Kościół placówek edukacyjnych i wykorzystanie zmienionych przepisów prawa do ich zakładania na terenie diecezji. Obecność Kościoła w szkolnictwie zaznacza się szczególnie poprzez szkołę katolicką, (...) która dąży do celów duchowych i do prawdziwie humanistycznej formacji młodzieży⁴⁸. W Polsce po transformacji ustrojowej ustawa o systemie oświaty z 7 września 1991 roku gwarantowała możliwość zakładania i prowadzenia szkół przez osoby lub instytucje zainteresowane taką działalnością⁴⁹.

wszyscy powołani”. Zobowiązał w dekrecie każdego kapłana zatrudnionego w duszpasterstwie (proboszczów i wikariuszy) do katechizacji w szkole. Marian Przykucki, „Dekret dotyczący katechizacji w szkołach prowadzonej przez księży”, *Prezbiterium* 9–10 (1994): 292. Księża chcący uzyskać zwolnienie z katechezy realizowanej w pełnym wymiarze godzin byli zobowiązani złożyć pisemną prośbę do arcybiskupa. AKSK, WWK, *Pro memoria z dnia 28.04.1993*, nr 6. Arcybiskup nauczał, „że pewne grupy społeczne nadal nie mogą się pogodzić z obecnością religii w życiu społecznym i walczą z katechezą w szkole nawet bardzo agresywnie. Licząc się z tymi atakami i próbami nacisku na likwidację przynajmniej jednej godziny religii w szkole i przenoszenia jej znów na teren kościoła, czemu niekiedy sprzyja trudna sytuacja lokalowa niektórych szkół, musimy dążyć do realizacji Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w całej rozciągłości. Wszelkie ataki przyjmujemy ze spokojem i godnością, w szkole bowiem jesteśmy na podstawie posłannictwa Chrystusowego uznanego przez Ustawę o systemie edukacji i Rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej. Dzieci i młodzież mają prawo do dwóch godzin religii w tygodniu i ani władze szkolne, ani ksiądz proboszcz nie mogą samowolnie zmniejszać tej ilości”. Przykucki, „Rozporządzenie o trosce duszpasterskiej nad dziećmi i młodzieżą w roku szkolnym 1993/1994”, 206.

45 Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, „Świecki katolik świadkiem wiary w szkole” (Poznań: Pallottinum, 1986), nr 19.

46 Przykucki, „List do społeczności Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. M.M. Kolbego w Szczecinie”, 266.

47 Źródło: AKSK, Dane statystyczne WWK.

48 Sobór Watykański II, „Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski* (Poznań: Pallottinum, 2002), nr 8.

49 Ustawa z 7.09.1991 o systemie oświaty, Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425, art. 82.

Korzystając z tego prawa, abp M. Przykucki wydał 3 maja 1992 roku dekret powołujący Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. św. Maksymiliana Marii Kolbego z siedzibą w Szczecinie⁵⁰. W związku z tym wydarzeniem arcybiskup skierował list do społeczności nowo powstałej placówki oświatowej⁵¹. Napisał w nim, że „liceum katolickie musi podjąć zadanie integralnej formacji człowieka, który po zakończeniu edukacji będzie osobą na bardzo wysokim poziomie, umiejącą znakomicie realizować rozmaite zadania”⁵². Podkreślił, że „ludzie z charakterem, z wolą służenia innym, z wysokimi kwalifikacjami, wiedzą ogólną, z umiejętnościami przekształcania świata według zasad ewangelicznych, a zarazem umiejący zgodnie i skutecznie współpracować z innymi, tworzyć więzy międzyludzkie i postawy prawdziwego braterstwa – są dzisiaj bardzo potrzebni naszemu regionowi, Ojczyźnie, światu”⁵³. Aby zapewnić możliwość kształcenia w duchu wartości ewangelicznych młodemu zamieszkującemu rozległe tereny diecezji, w 1993 roku zostały powołane do istnienia: Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. św. Jadwigi Królowej w Świnoujściu, Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. ks. kard. Augusta Hlonda w Stargardzie Szczecińskim, Katolickie Wieczorowe Liceum Ogólnokształcące w Pyrzycach oraz dekretem z 17 lipca 1996 roku Katolicka Szkoła Podstawowa im. Św. Rodziny w Szczecinie⁵⁴.

W celu koordynacji działań edukacyjnych podejmowanych przez diecezję abp M. Przykucki powołał 2 marca 1996 roku Centrum Edukacyjne Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, które za cel „miało wspieranie działań edukacyjnych i wychowawczych opartych na religijno-moralnym nauczaniu Kościoła katolickiego oraz stworzenie warunków, by rodzice chrześcijańscy mogli otrzymać niezbędne pomoce do katolickiego wychowania swych dzieci”⁵⁵. Dyrektorem centrum został mianowany bp Stanisław Stefanek⁵⁶.

50 Marian Przykucki, „Dekret powołania Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego”, *Prezbiterium* 4–6 (1992): 175.

51 Przykucki, „List do społeczności Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. M.M. Kolbego w Szczecinie”, 264–267.

52 Przykucki, „List do społeczności Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. M.M. Kolbego w Szczecinie”, 265.

53 Przykucki, „List do społeczności Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. M.M. Kolbego w Szczecinie”, 265.

54 Marian Przykucki, „Dekret powołujący Katolicką Szkołę Podstawową im. Św. Rodziny”, *Prezbiterium* 7–8 (1996): 250.

55 Marian Przykucki, „Statut Centrum Edukacyjnego Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej”, *Prezbiterium* 3–4 (1996): 88. W ramach Centrum zostały powołane 4 referaty, które miały kształtować katolicką formację dzieci i młodzieży terenu diecezji.

56 Marian Przykucki, „Nominacje personalne dotyczące Centrum Edukacyjnego”, *Prezbiterium* 3–4 (1996): 91. Po przejściu bp. S. Stefanek do Łomży dyrektorem centrum został ks. Andrzej Offmański.

2. Formacja osób odpowiedzialnych za katechezę

Katechetą w szerokim znaczeniu jest każdy ochrzczony, który przez przykład swojego życia ma przekazywać prawdy wiary i zasady moralne. „Oprócz wspólnego powołania do apostołatu niektórzy świeccy czują się wewnętrznie powołani przez Boga do podjęcia katechizacji”⁵⁷. Jeżeli jest ono pełnione z wielkodusznym zapalem, to stanowi najznakomitszą formę apostołstwa świeckich⁵⁸. Odkrywając to powołanie i spełniając wymogi religijne, moralne i merytoryczne, świecki otrzymuje od Kościoła misję do pełnienia posługi katechetycznej.

2.1. Przygotowanie i formacja katechetów

Dokumenty Kościoła grupują wymiary formacji katechetów w trzy obszary: duchowy, intelektualny i duszpasterski⁵⁹, a połączenie ich zapewnia integralny rozwój głosiciela Słowa. W powołaniu katechetycznym zawarta jest misja pochodząca od Chrystusa, który chroni katechetę przed zwątpieniem oraz daje świadomość, przez Kogo i w jakim celu został posłany⁶⁰. Aby rozwijać w sobie powołanie, powinien prowadzić głębokie życie duchowe. Tylko osoba będąca w zażyłej relacji z Bogiem może być autentycznym świadkiem Bożej miłości. Drugim elementem formacji jest wiedza, która nie powinna się ograniczać tylko do pamięciowego opanowania wyznaczonych treści, lecz ma być ugruntowanym, przemyślanym i samodzielnie przepracowanym systemem⁶¹. Ważne jest, aby katecheci poznali kontekst społeczno-kulturowy, w którym żyje uczeń i który na niego oddziałuje. Aby posiadaną wiedzę katecheta potrafił się dzielić i wykorzystywać w praktyce, potrzebny jest jeszcze jeden element formacji – umiejętność działania. Lekcje religii powinny być prowadzone zgodnie z zasadami dydaktyki, dlatego katecheta musi nieustannie poszerzać swoje kompetencje, dążyć do pogłębienia wiedzy i umiejętności w zakresie nauczanego przedmiotu⁶².

W archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej dzięki działaniom kolejnych pasterzy dołożono wszelkich starań do właściwego przygotowania katechetów do podjęcia pracy katechetycznej, a później objęto formacją permanentną. Z troski abp. M. Przykuckiego o zapewnienie katechezy na dobrym poziomie wypłynęła decyzja o powołaniu 1 września 1993 roku Archidiecezjalnego Kolegium Teologicznego w ramach Arcybiskupiego

57 DOK, nr 231.

58 CT, nr 66.

59 DOK, nr 238.

60 Margarita Sondej, „Świat potrzebuje świadectwa”, w: *W poszukiwaniu kształtu katechezy*, red. Bolesław Klaus (Tarnów: Biblos, 2000), 134.

61 Radosław Chałupniak, „Asertywność i komunikacja katechety – w kierunku społecznej formacji katechetów”, w: *Dzisiejszy katecheta. Stan aktualny i wyzwania*, red. Józef Stala (Kraków: Wydawnictwo WAM, 2002), 244.

62 Józef Stala, „Umiejętność działania nauczyciela religii i katechety. Kierunki formacji kształtowania umiejętności pedagogiczno-katechetycznych”, *Rocznik Teologii Katolickiej* 10 (2011): 162.

Wyższego Seminarium Duchownego w Szczecinie⁶³. Nauka w kolegium trwała trzy lata w systemie zaocznym i przygotowywała katechetów do pracy w przedszkolu i szkole podstawowej. Słuchacze brali udział w zajęciach dwa razy w miesiącu oraz w 10-dniowej sesji letniej. Działalnością Kolegium kierowała rada profesorów seminarium duchownego i powołany przez metropolitę dyrektor, ks. Andrzej Offmański. Z okazji 20-lecia diecezji w czasie konferencji dla kapłanów abp M. Przykucki powiedział, że „od księży i katechetów wymaga się dzisiaj więcej niż kiedyś, bo wiadomo, że nasza młodzież jest dzisiaj bardziej wybredna niż kiedykolwiek. Dlatego musi być dobre przygotowanie do katechizacji, mówię to do księży katechizujących i to samo będę powtarzał katechetom świeckim – dobre metodyczne przygotowanie. Od tego zależy również i owoc naszego oddziaływania katechetycznego”⁶⁴.

W ramach formacji permanentnej w omawianym okresie katecheci spotykali się cztery razy w ciągu roku na spotkaniach ogólnodiecezjalnych⁶⁵ w Szczecinie, na warsztatach w rejonach oraz byli zobowiązani odbyć co roku 3-dniowe rekolekcje zamknięte. Konkretną pomoc otrzymywali od nauczycieli specjalistów – dwunastu doradczyń metodycznych. Zespół przygotowywał materiały związane z aktualnym programem pastoralnym (np. związany z historycznymi rocznicami Kościoła lokalnego, nawiedzeniem Maryi w znaku fatimskim, Kongresem Eucharystycznym), służył pomocą katechetom w terenie, prowadził zajęcia na zjazdach ogólnodiecezjalnych⁶⁶.

Po wprowadzeniu katechezy do szkół diecezja wydawała *Głos Katechety* – dwumiesięcznik przybliżający katechetom i rodzicom problematykę wychowania chrześcijańskiego⁶⁷. Periodyk ten był dodatkiem do dwutygodnika *Kościół nad Odrą i Bałtykiem* i ukazywał się w latach 1990–1995 (opublikowano 30 numerów). W 1996 roku został przekształcony w pismo edukacyjne skierowane do katechetów, wychowawców i rodziców pt. *Poszukiwania Mistrza. Dziesięć słów o wychowaniu*. Zmieniono profil czasopi-

63 Marian Przykucki, „Dekret powołujący Kolegium Teologiczne w Szczecinie”, *Prezbiterium* 7–8 (1993): 203. Obok sekcji katechetycznej w Kolegium od 7.05.1996 przy parafii pw. św. Jana Chrzciciela w Stargardzie Szczecińskim działała sekcja nauk o rodzinie. Marian Przykucki, „Dekret o powołaniu sekcji Kolegium Teologicznego w Stargardzie Szczecińskim”, *Prezbiterium* 5–6 (1996): 161. Abp M. Przykucki otoczył poza laikatem szczególną troską formację intelektualną i duchową księży, powołując Studium Pastoralne dla wikariuszy i kandydatów na proboszczów. Aby móc uczestniczyć w zajęciach, księża wikariusze 6-ciu ostatnich roczników święceń zgłaszali do dyrekcji szkół, by wszystkie piątki były zarezerwowane na ich doksztalcenie (wolne od katechizacji). AKSK, WWK, *Pro memoria na temat katechizacji z dnia 7.05.1996*, nr 12.

64 Przykucki, „W dniu dwudziestolecia diecezji – duszpasterski program na jutro”, *Prezbiterium* 11–12 (1992): 352.

65 Wrześniowe spotkanie odbywało się w ramach Szczecińskich Dni Katechetycznych. Tradycja ich organizowania rozpoczęła się w 1975 roku. Celem tych spotkań było pogłębienie formacji duchowej i intelektualnej katechetów. Tematyka tego wydarzenia w okresie posługi abp. M. Przykuckiego była następująca: 1992 – Polska szkoła a życie chrześcijańskie; 1993 – Dlaczego współczesnemu człowiekowi tak trudno przyjąć naukę Kościoła o wartości życia ludzkiego?; 1994 – Wychowanie do życia w rodzinie; 1995 – Kościół w swoim posłannictwie (grupy religijne); 1996 – Z Chrystusem w trzecim tysiącleciu; 1997 – „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze tej ziemi” – o sakramencie bierzmowania; 1998 – „I wszystko nowym uczynił” – odnowa katechezy w kontekście ewangelizacji.

66 AKSK, WWK, *Sprawozdanie Ad limina 1992–1996*.

67 AKSK, WWK, *Sprawozdanie Ad limina 1988–1992*.

sma, szerzej traktując problemy wychowawcze, z silniejszym podkreśleniem związków szkoły i parafii z rodziną. Publikowano artykuły z pogranicza nauczania i kultury chrześcijańskiej. Ukazało się 15 numerów, ostatni w 1998 roku.

Tabela 2. Liczba katechetów w diecezji⁶⁸

rok szkolny	1992/1993	1998/1999
księża	297	281
zakonnicy	119	99
siostry zakonne	89	89
katecheci świeccy	368	512

W metropolii coraz liczniejszą grupę katechetów stanowili świeccy. W czasie posługi abp. M. Przykuckiego starano się powiększyć liczebność kadry katechetycznej, aby objąć nauczaniem religii w wymiarze dwóch godzin tygodniowo dzieci i młodzież uczące się we wszystkich szkołach archidiecezji. Katechizacja w pełnym wymiarze na poziomie szkoły średniej napotykała na trudności ze względu na niedobór kapłanów katechetów oraz nierównomierny rozkład szkół ponadpodstawowych⁶⁹.

2.2. Wydział Wychowania Katolickiego – funkcje i zadania

Biskup diecezjalny swoje zadania i obowiązki względem katechezy sprawuje poprzez referat katechetyczny kurii biskupiej⁷⁰. W dokumentach katechetycznych zaleca się, by referat składał się z zespołu osób posiadających właściwe kompetencje, ponieważ zakres i różnorodność problemów, nad którymi trzeba się zastanawiać, domaga się rozłożenia odpowiedzialności na wiele kompetentnych osób⁷¹. Wydaje się słuszne, by do tej służby włączycy kapłanów, zakonnice i świeckich⁷².

Po powstaniu diecezji pierwszy biskup szczecińsko-kamieński Jerzy Stroba 14 sierpnia 1972 roku mianował ks. Andrzeja Offmańskiego wizytatorem diecezjalnym, zalecając mu zorganizowanie referatu katechetycznego⁷³. Po podniesieniu diecezji do godności metropolii abp M. Przykucki powołał do czuwania nad katechizacją i katolickim wychowaniem Wydział Wychowania Katolickiego. Powierzono mu troskę o organizację katechezy w szkole i parafii, formację osób związanych z katechezą, prowadzenie nadzoru metodycznego nad posługą ewangelizacyjną. Na czele wydziału od 1996 roku stał wikariusz biskupi do spraw wychowania⁷⁴, z którym współpracowali: siostra wizyta-

68 Źródło: AKSK, Dane statystyczne WWK.

69 AKSK, WWK, *Sprawozdanie Ad limina 1992–1996*.

70 Zadania tego referatu określa *Dyrektorium ogólne o katechizacji* w numerze 266.

71 Kongregacja ds. Duchowieństwa, „Ogólna Instrukcja Katechetyczna”, w: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, red. W. Kubik, t. 2 (Warszawa, 1985), nr 126.

72 DOK, nr 267.

73 Wejman „Kalendarium (archi)diecezji szczecińsko-kamieńskiej (1972–2005)”, 362.

74 Marian Przykucki, „Zmiany personalne od września do grudnia 1996”, *Prezbiterium* 11–12 (1996): 356; 8.11.1996.

torka i diecezjalni duszpasterze: młodzieży, młodzieży akademickiej i zaniedbanej, szkół katolickich oraz nauczycieli i wychowawców⁷⁵.

Metropolita dekretem z 1 listopada 1997 roku dokonał reorganizacji kurii biskupiej⁷⁶. W Wydziale Wychowania Katolickiego powołano pięć sekcji: katechetyczną⁷⁷, szkół katolickich⁷⁸, pastoralną⁷⁹, duszpasterzy akademickich⁸⁰ i powołaniową⁸¹. Biskup, sprawując pieczę nad katechizacją, dobierał sobie doświadczonych i godnych współpracowników⁸². Prawą ręką biskupa w tej dziedzinie był diecezjalny wizytator religii będący dyrektorem Wydziału Wychowania Katolickiego. Współpracownikami biskupa byli wizytatorzy dekanalni, którzy odpowiadali za odcinek nauczania i wychowania religijno-moralnego na terenie dekanatu. W diecezji były opracowywane instrukcje dla wizytatorów określające zakres ich obowiązków i wskazówki praktyczne dotyczące przebiegu wizytacji.

W 1995 roku została opracowana nowa instrukcja posługi wizytatora dekanalnego, w której przypomniano, że „wizytatorzy nie są superkatechetami czy przełożonymi proboszczów, lecz zatroskanymi o ten dział duszpasterstwa w dekanacie braćmi w posłudze kapłańskiej”⁸³. 8 grudnia 1998 roku abp M. Przykucki ustalił 13 rejonów katechetycznych i ustanowił na ich czele wizytatorów koordynujących katechezę w podległych im rejonach. Dokonano korekty zasad posługi wizytatorów, dostosowując je do nowych warunków⁸⁴. Wprowadzone rozwiązania organizacyjne były spowodowane zmieniającą się sytuacją katechezy oraz rozwojem instytucji katolickich wspierających edukację. Zmianę nazwy wydziału służyło podkreśleniu, że poza czuwaniem nad nauczaniem

75 AKSK, WWK, *Sprawozdanie Ad limina 1992–1996*.

76 Marian Przykucki, „Dekret ustanawiający nową organizację kurii metropolitalnej szczecińsko-kamieńskiej z 1.11.1997”, *Prezbiterium* 9–10 (1997): 285–294.

77 W skład sekcji katechetycznej weszli: wizytator diecezjalny ks. J. Kordzikowski, wizytator pomocniczy ks. P. Superlak i wizytatorka katechetek s. M. Zakrzewska. Pomocą katechetom służyła grupa doradców metodycznych: I. Ficner, L. Górska, A. Iwankiewicz, s. G. Lipecka, E. Łopacińska, U. Nowysz, W. Wojtkiewicz.

78 W sekcji szkół katolickich pracował tylko ks. J. Kordzikowski.

79 W skład sekcji pastoralnej weszło 4 referentów: duszpasterstwa młodzieży – ks. P. Superlak, duszpasterstwa harcerzy – ks. D. Żarkowski, duszpasterstwa młodzieży nieprzystosowanej – ks. J. Borowczyk, duszpasterstwa nauczycieli i wychowawców – ks. P. Superlak.

80 Przewodniczącym duszpasterzy akademickich został ks. K. Wojtkiewicz, a jego zastępcą ks. P. Leśniak.

81 W komisji powołaniowej pracowali: referent powołaniowy ks. J. Kordzikowski, duszpasterz ministrantów i lektorów ks. J. Labuda, przedstawiciel seminarium ks. A. Krzystek, referent duszpasterstwa młodzieży ks. P. Superlak, przedstawicielka sióstr zakonnych s. H. Steć.

82 CT, nr 63.

83 Marian Przykucki, „Posługa wizytatora dekanalnego. Instrukcja”, *Prezbiterium* 9–10 (1995): 320–321. Kadencja wizytatora trwała pięć lat, w ciągu trzech lat powinien zhospitalować wszystkich katechetów w swoim dekanacie. Do jego zadań należało: organizowanie działań w dekanacie zaplanowanych przez kurię (rekolekcje, dni służb liturgicznych, dni wdzięczności za sakramenty, pielgrzymki, duszpasterstwo nauczycieli i wychowawców); rozwiązywanie problemów związanych z katechezą międzyparafialną; przygotowywanie sprawozdań ze stanu katechizacji w poszczególnych parafiach i przesłanie ich do 15 października do kurii.

84 Marian Przykucki, „Posługa wizytatora rejonowego. Instrukcja”, *Prezbiterium* 9–10 (1998): 306–311. Wizytator powinien odpowiednio wcześniej uzgodnić swoją wizytę z proboszczem, który informował dyrekcję szkoły i katechetów. Przypominano, że wizytator nie stwarza nawet pozoru, że przychodzi kontrolować, lecz raczej z braterską radą i pomocą. W czasie wizytacji należało spotkać się z dyrekcją szkoły i wysłuchać uwag oraz propozycji dotyczących katechizacji w szkole, pracy katechetów czy ich zaangażowania w życie szkoły.

religii będzie on zabiegał o katolickie wychowanie realizowane na różnych płaszczyznach. Praca podjęta przez wizytatorów miała służyć katechetom, którzy w pracy w szkole czy przy parafii napotykali na różne trudności.

Zakończenie

Czas posługi abp. M. Przykuckiego to ważny etap kształtowania społeczeństwa obywatelskiego oraz otwarcia dla Kościoła nowych przestrzeni dla działalności katechetycznej. Z troski o wychowanie młodego pokolenia w duchu wartości chrześcijańskich wpływały decyzje arcybiskupa o zakładaniu kolejnych szkół katolickich i utworzeniu Centrum Edukacyjnego Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej koordynującego ich działalność. Metropolita zabiegał o objęcie nauką religii w wymiarze dwóch godzin tygodniowo wszystkich uczniów oraz zapewnienie jak najwyższego poziomu tej posługi. Dla dobrego przygotowania katechetów powołał do istnienia Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne przygotowujące nauczycieli religii do pracy w szkole. Arcybiskup przestrzegał przed pokusą przeniesienia całości edukacji religijnej do szkoły. Przypominał, że miejscem przygotowania do sakramentów jest wspólnota parafialna, a odpowiedzialnymi za jej prawidłowy przebieg są rodzina, parafia i szkoła.

Ocena działań podejmowanych podczas siedmioletniej posługi abp. M. Przykuckiego wskazuje na umiejętność odczytywania znaków czasu. Z sukcesem wykorzystywano zmieniające się warunki społeczno-kulturowe, aby metody i formy nauczania religii były dostosowane do potrzeb i możliwości odbiorców. Sprawą otwartą pozostaje wprowadzanie w życie rozporządzeń metropolity przez proboszczów, katechetów i rodziców. Cenne byłoby przeprowadzenie badań empirycznych weryfikujących wpływ podjętych wtedy działań na życie katechizowanych. Obserwowana w ostatnich latach łatwa rezygnacja dzieci i młodzieży z uczestniczenia w szkolnych lekcjach religii odbywa się za zgodą rodziców, którzy w latach 90. byli pierwszym pokoleniem objętym katechezą szkolną. Problem ten jest bardzo złożony, ale pragnąc wyciągać wnioski z historii katechezy na przyszłość, powinno się zacząć od szukania przyczyn tego zjawiska we własnych działaniach.

Bibliografia

- Archiwum Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Wychowania Katolickiego. *Pro memoria z dnia 28.04.1993*, b. sygn.
- Archiwum Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Wychowania Katolickiego. *Pro memoria dotyczące katechizacji z dnia 30.04.1994*, b. sygn.
- Archiwum Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Wychowania Katolickiego. *Pro memoria na temat katechizacji z dnia 7.05.1996*, b. sygn.
- Archiwum Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Wychowania Katolickiego. *Pro memoria katechetyczne z dnia 7.02.1997*, b. sygn.

- Archiwum Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Wychowania Katolickiego. *Sprawozdanie Ad limina 1988–1992*, b. sygn.
- Archiwum Kurii Szczecińsko-Kamieńskiej, Wydział Wychowania Katolickiego. *Sprawozdanie Ad limina 1992–1996*, b. sygn.
- Chałupniak, Radosław. „Asertywność i komunikacja katechety – w kierunku społecznej formacji katechetów”. W: *Dzisiejszy katecheta. Stan aktualny i wyzwania*, red. Józef Stala, 241–256. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2002.
- Jan Paweł II. „List apostolski do rodzin, «*Gratissimam Sane*» z okazji roku rodziny”. W: *Służyć wzrastaniu w prawdzie i miłości. Wybór dokumentów Kościoła na temat szkoły katolickiej i wychowania*, red. Janusz Poniewierski, 129–133. Kraków: Wydawnictwo AA, 2009.
- Jan Paweł II. „Przemówienie na nauczycieli, katechetów i uczniów. Włocławek 6.06.1991”. W: Jan Paweł II, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek – Europa*. Cz. 1: *Polska*, red. Paweł Ptasznik, 522–525. Kraków: Wydawnictwo M, 2008.
- Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae” do biskupów, kapłanów, wiernych całego Kościoła katolickiego*. Rzym, 1979.
- Konferencja Episkopatu Polski. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków: WAM, 2001.
- Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego. *Świecki katolik świadkiem wiary w szkole*. Poznań: Pallottinum, 1986.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa. „Ogólna Instrukcja Katechetyczna”. W: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. T. 2, red. W. Kubik. Warszawa, 1985.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Poznań: Pallottinum, 1997.
- Kowalczyk, Krzysztof. „Nauczanie religii w szkołach na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956”. *Przegląd Zachodniopomorski* 3 (2003): 71–103.
- Kowalczyk, Krzysztof. *W walce o rząd dusz. Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2003.
- Lemek, Katarzyna. „Posługa katechetyczna w kontekście budowania Kościoła diecezjalnego w okresie posługi duszpasterskiej bp. Jerzego Stroby”. W: *Dzieje Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim*. T. 3: 1972–1978, red. Michał Siedziako, Zbigniew Stanuch, Grzegorz Wejman, 381–396. Szczecin: Instytut Pamięci Narodowej, 2018.
- Misiaszek, Kazimierz. „Katecheza parafialna – rzeczywistość i oczekiwania”. W: *Komunikacja wiary w trzecim tysiącleciu*, red. Stanisław Dziekoński, 63–74. Olecko: Wydawnictwo Wszechnicy Mazurskiej, 2000.
- Offmański, Andrzej. „W posłudze ludowi Pomorza Zachodniego”. *Zeszyty Katechetyczne* 6 (1997): 27–40.
- Przykucki, Marian. „Dekret dotyczący katechizacji w szkołach prowadzonej przez księży”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 9–10 (1994): 292.
- Przykucki, Marian. „Dekret o powołaniu sekcji Kolegium Teologicznego w Stargardzie Szczecińskim”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 5–6 (1996): 161.

- Przykucki, Marian. „Dekret powołania Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 4–6 (1992): 175.
- Przykucki, Marian. „Dekret powołujący Akcję Katolicką”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 7–8 (1995): 266–267.
- Przykucki, Marian. „Dekret powołujący Katolicką Szkołę Podstawową im. Św. Rodziny”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 7–8 (1996): 250.
- Przykucki, Marian. „Dekret powołujący Kolegium Teologiczne w Szczecinie”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 7–8 (1993): 203.
- Przykucki, Marian. „Dekret ustanawiający nową organizację kurii metropolitalnej szczecińsko-kamieńskiej z 1 listopada 1997”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 9–10 (1997): 285–294.
- Przykucki, Marian. „Instrukcja abp. metropolity szczecińsko-kamieńskiego dotycząca katechizacji na terenie archidiecezji z 12.05.1992”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 4–6 (1992): 176–177.
- Przykucki, Marian. „Instrukcja. Posługa wizytatora dekanalnego”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 9–10 (1995): 320–321.
- Przykucki, Marian. „Instrukcja. Posługa wizytatora rejonowego”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 9–10 (1998): 306–311.
- Przykucki, Marian. „List do społeczności Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. M.M. Kolbego w Szczecinie”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 9–10 (1992): 264–267.
- Przykucki, Marian. „Nominacje personalne dotyczące Centrum Edukacyjnego”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 3–4 (1996): 91.
- Przykucki, Marian. „Rozporządzenie o trosce duszpasterskiej nad dziećmi i młodzieżą w roku szkolnym 1993/1994”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 7–8 (1993): 205–208.
- Przykucki, Marian. „Statut Centrum Edukacyjnego archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 3–4 (1996): 87–90.
- Przykucki, Marian. „Świadczyć o prawdzie. Homilia na rozpoczęcie nowego roku szkolnego z 31.08.1993”. *Głos Katechety* 4 (1993): 1.
- Przykucki, Marian. „W dniu dwuziestolecia diecezji – duszpasterski program na jutro”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 11–12 (1992): 344–355.
- Przykucki, Marian. „Zachęta arcypasterza na nowy rok szkolny 1994/1995”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 7–8 (1994): 210–212.
- Przykucki, Marian. „Zmiany personalne od września do grudnia 1996”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 11–12 (1996): 356–358.
- Przykucki, Marian. *Beati Pacifici. Homilie, listy, wspomnienia pierwszego metropolity szczecińsko-kamieńskiego*. Szczecin: Wydawnictwo Dokument, 2006.
- Skreczko, Adam. „Rola świadectwa wiary rodziców w przygotowaniu dzieci do I Komunii i spowiedzi świętej”. W: *Eucharystia – pokuta i pojednanie w katechezie. Problemy i wyzwania*, red. Józef Stala, 107–121. Kielce: Wydawnictwo Jedność, 2007.

- Słomińska, Janina. „Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych”. W: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*, red. Roman Murawski, 48–69. Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie, 1989.
- Sobór Watykański II. „Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, 314–324. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Sobór Watykański II. „Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele «Christus Dominus»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, 236–258. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Sobór Watykański II. „Konstytucja dogmatyczna o Kościele «Lumen gentium»”. W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, 104–166. Poznań: Pallottinum, 2002.
- Sondej, Margarita. „Świat potrzebuje świadectwa”. W: *W poszukiwaniu kształtu katechezy*, red. Bolesław Klaus, 133–142. Tarnów: Biblos, 2000.
- Stala, Józef. „Umiejętność działania nauczyciela religii i katechety. Kierunki formacji kształtowania umiejętności pedagogiczno-katechetycznych”. *Rocznik Teologii Katolickiej* 10 (2011): 161–170.
- Stanuch, Zbigniew. „Nauczanie religii w punktach katechetycznych województwa szczecińskiego w świetle materiałów archiwalnych Archiwum Państwowego w Szczecinie (1961–1970)”. *Przegląd Zachodniopomorski* 3 (2007): 51–67.
- Stanuch, Zbigniew. *Walka o religię. Katechizacja szkolna i pozaszkolna na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1961*. Szczecin: Instytut Pamięci Narodowej, 2014.
- Ustawa z 7.09.1991 o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425, art. 82.
- Wejman, Grzegorz. „Kalendarium (archi)diecezji szczecińsko-kamieńskiej (1972–2005)”. W: *Kalendarium Kościoła na Pomorzu Zachodnim i ziemi lubuskiej ze szczególnym uwzględnieniem lat 1945–2005*, red. Grzegorz Wejman, 361–462. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2007.
- Wydział Wychowania Katolickiego. „Pro memoria z dnia 3.02.1998”. *Prezbiterium. Pismo urzędowe Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej* 1–2 (1998): 58–65.